

# Nad knihou a trochu o regionálním badatelství

Jan Matějů, Muzeum Karlovy Vary

*Kritické stanovisko nezaujímáme proto, abychom o věci po zralé úvaze řekli, že je dobrá, nýbrž proto, abychom vypátrali aspoň něco co jí vytknout, a pak se od ní vítězně vzdálili.*

Karel Čapek: *O stanoviskách*, 1938

Motivem k napsání této úvahy bylo rozčarování, které jsem zažil při pročítání nové knihy „Obce za obzorem“, jejímž autorem je PhDr. Jaroslav Fikar. Počáteční nadšení z publikace, zabývající se historií „mého“ kraje, bohužel s rostoucím množstvím objevených záměn, chyb a nepřesností rychle vyprchalo.

Historie a národopis sice nejsou mou odbornou specializací, ale i jako biolog jsem již nabyl určité povědomí o zeměpisných poměrech a dějinách regionu. Proto bylo poměrně snadné odhalit, že například kapitola věnovaná Nové Vísce na dřívějším panství Giesshübel ve skutečnosti míchá informace o dvou stejnojmenných osadách, z nichž jedna leží v sousedství Žalmanova a druhá nedaleko Boru. Stejně tak se například u Pulovic nejspíš nikdy netěžil vápencem – neodpovídá tomu místní geologická stavba, těžba není zmíněna ani v jinak přesném historickém kompendiu Kratochvíla et al. (1957–66) a neuvádějí ji ani místní rodáci (Zerlik et al. 1974).

Velkou slabinou knihy jsou popisky a místopisné určení bohaté fotografické dokumentace. Chybných přiřazení je skutečně mnoho, namátkou: horní obrázek na straně 41 zachycuje Kozlov u Bochova, nikoli ten zaniklý v Doupovských horách; na straně 55 nejsou Bražecké hliňáky, nýbrž hráz Krásného rybníka nad bývalým Královým mlýnem u Bochova, fotografie na straně 186 „Jarní vody ve Stráni“ nejspíš nepatří k této obci vysoko na stráni nad potokem, ale k Lučinám (Hartmansgün) a Kfely, pokud jsou na spodní fotografii na straně 134 opravdu Kfely, nejsou těmi u Hroznětína, o nichž je řeč, nýbrž

osadou na hraně údolí Teplé nedaleko Horního Slavkova. Podivně působí pravděpodobně v počítači upravený pohled na Mlýnskou (strana 283), nemluvě o vodoznaku přes záběr stavení v bývalém Lipoltově (strana 276). Věci neznalého čtenáře může zmást i fakt, že historická těžba vápence v Sedlečku je v knize bez bližšího vysvětlení ilustrována novodobou fotografií lomu nedaleko jihomoravského Mikulova (viz web 1). Přitom by se stačilo podívat na mapu, nebo vyrazit na krátký výlet „za obzor“, aby autor zjistil, že u Sedlečka žádné vápencové útesy nejsou a místo bývalého lomu je zde jen celkem obyčejný (ale fotogenický) rybník.

Zajímavé jsou také různé ilustrační obrázky dřívějších obyvatel. Například záběry „Babek s klestím“ a „Děti s bandaskami borůvek“ (strana 239) mi připomínají tvorbu slavného fotografa Ruperta Fuchse, který se věnoval především dokumentaci života v Krušných horách. Při pohledu na fotografii malých lyžařů zařazených do kapitoly o Nové Kyselce se naskytá otázka, proč právě místní školáci byli výbornými lyžaři. Uvádí to snad místní kronika, nebo někdo z pamětníků?

Právě absenci informačních zdrojů, které by dokládaly původ některých obecně méně známých tvrzení a faktů, osobně považuji za největší nedostatek. Je mi jasné, že přílišné množství citací a závorek se jmény zdrojů kazí plynulost textu a výsledný čtenářský dojem. Ovšem, na základě vlastní zkušenosti se domnívám, že lze najít určitý rozumný kompromis, který nepoškodí čtenáře a hloubavcům poskytne vodítko, kde si onu zajímavou informaci ověřit.

Karel Čapek tvrdí, že k věcem zaujímáme kritické stanovisko, nikoli proto, abychom zjistili co na věci je, nýbrž že je projevem naší nedůvěry, která se může ukójit pouze tím, že se na věci najde nějaká chyba. Karel Čapek

má v úvodním citátu pravdu, osobní zkušenost s knihou mi neumožňuje ji čtenářům doporučit. Přestože je to publikace zajímavá a podle mého laického závěru obsahuje mnoho cenných historických informací, jsou tyto bohužel znehodnoceny chybami a zmatky. Chápu, že žádný autor se ani při nejlepší vůli nedokáže zcela vyhnout drobným chybám či záměnám, ale jejich množství je zde neúměrně velké. Vypadá to, jako by autor spoléhal na to, že nostalgie při prohlížení historických fotografií zastře všechny nedostatky. Čtenáři se tak dostávají do ruky dílo, ve kterém je těžké odlišit zajímavá fakta od fikce, bohužel v případech této knihy za cenu mnohdy převyšující ceny kvalitnějších regionálně historických publikací. Je to velká škoda a promarněná příležitost, jak představit náš region.

Rád bych však svou úvahu zakončil optimisticky. Posledních řekněme deset let se snažím, byť povrchně, sledovat badatelskou činnost v Karlovarském kraji a nabývám dojem, že se situace zlepšuje. Zájem profesionálních i amatérských badatelů se prohlubují a narůstá množství publikací o našem regionu „na periferii“ České republiky a spolu s tím i povědomí širší veřejnosti o místních zajímavostech a pamětihodnostech.

Zlepšuje se publikační a citační etika a kvalita publikací. Ostatně přímým důkazem jsou třeba regionální vlastivědná periodika jako časopis Arnika nebo novější Sokolovsko či Krušnohorský luft.

Protože kritika by měla být konstruktivní a nikoli samoúčelná, dovoluji si na závěr jeden technický dovětek. Jednou z pracovních činností odborných pracovníků regionálních muzeí je poskytování odborných informací nejen studentům a vědeckým institucím, ale i široké veřejnosti. Zavede-li Vás tedy, vážení čtenáři, Vaše bádání k problémům, s jejichž řešením si nebudete vědět rady, obraťte se na nás. Neslibuji, že Vám dokážeme vždy pomoci, ale rozhodně se o to v rámci našich možností alespoň pokusíme. ■

#### Použitá literatura:

- Čapek K. (1938): O stanoviskách. – Lidové noviny 46 (130): 6–7 p.  
Fikar J. (2017): Obce za obzorem. – Vlastním nákladem, Karlovy Vary, 298 pp.  
Kratochvíl J. (1957–1966): Topografická mineralogie Čech I–VIII. – ČSAV, Praha.  
Zerlik O., Pleier J. et Keil E. (1974): Die Karlsbader Landschaft. Das Buch der Heimat. Brönnner & Daentler KG, Eichstätt, 976 pp.  
web1: <http://m.taggmanger.cz/2964>

## KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ Od poloviny roku 2018 probíhalo v Karlovarském kraji rozsáhlé mapování mokřadů na zemědělské půdě. Cílem mapování bylo vybrat plochy vhodné k zařazení do **krajinného prvku „mokřad“**. Vymezení krajinného prvku umožňuje zemědělcům vyčlenit stanoviště s mokřadní vegetací z obhospodařovaných ploch, ale i nadále na těchto plochách pobírat zemědělské dotace.

Z celkového počtu 170 navštívených vytypovaných mokřadů bylo 130 mokřadů vhodných k zakreslení a evidenci v Registru půdy (LPIS). S žádostí o souhlas s vymezením krajinných prvků bylo následně osloveno celkem 50 zemědělců a vlastníků pozemků, souhlas ale vyjádřilo pouze 14 z nich, 9 bylo proti a zbylí na výzvu vůbec nereagovali.

Vzhledem k dlouhodobému suchu se mokřady jeví jako jeden z neúčinnějších způsobů jak zadržet vodu v krajině. Pevně proto věříme, že s větší osvětou mezi zemědělci a ohlednutím za suchými roky se nám povede ochránit další mokřady a zachovat tak tato stále vzácnější přírodní stanoviště.

■ Na konci roku 2017 byl v Mariánských Lázních objeven **mediteránní kůrovec** žijící na jalovci, *Phloeosinus aubei*. Zajímavý nález dal podnět k mapování výskytu tohoto málo známého kůrovce po celé ČR. Výsledky bádání, které proběhlo v roce 2018, byly publikovány v prestižním časopise Forests. Pro zájemce je článek ke stažení na <https://www.mdpi.com/1999-4907/10/11/12/pdf>